

Gyventojų pajamų mokesčio dalies skyrimo nepelno siekiančioms organizacijoms įteisinimo chronologija

Gyventojų pajamų mokesčio (GPM) 2% dalies skyrimo įteisinimo iniciatyva, remiantis kitų Europos Sąjungos šalių praktika, kai sumokėtų mokesčių dalis skiriama nuo valstybės ir savivaldybių nepriklausomoms nevyriausybinėms organizacijoms (NVO), Lietuvoje atsirado 2004 metais ir galioja iki šiol. Žemiau chronologine tvarka pateikiama informacija apie šios iniciatyvos eigą.

- **2000-2002 metais** Lietuvoje susibūrė nacionalinė NVO koalicija „Už filantropiją“, kurios pagrindu LR Seimui buvo pateiktas siūlymas įteisinti galimybę gyventojams skirti 2% sumokėto GPM (po mokestinės reformos nuo 2018 metų – 1,2%) savanoriškai pasirinktai nevyriausybinei organizacijai.

- **2004 metais** tokia galimybė Gyventojų pajamų mokesčio įstatyme buvo įteisinta, tačiau tarp galimų paramos gavėjų atsirado visas spektras ne pelno subjektų, tokių kaip biudžetinės įstaigos, garažų, sodininkų bendrijos ir pan., kas iškreipė patį idėjos principą – stiprinti pilietinės visuomenės, nuo valstybės institucijų valdomo nepriklausomų organizacijų (asociacijų, viešųjų įstaigų, labdaros ir paramos fondų) veiklą socialinėje, gyvūnų globos, sporto, kultūros, švietimo, žmogaus teisių gynimo, aplinkosaugos, vaikų gerovės ir kitose visuomenei naudingose srityse.

- **2007-2009 metais** susibūrė nauja koalicija „Už filantropiją“, kurią sudarė keli tūkstančiai organizacijų, reikalaujančių koreguoti 2% GPM skyrimo tvarką, iš jos gavėjų rato eliminuojant biudžetines įstaigas ir kitus ne pelno subjektus (garažų, sodų bendrijas, kt.), atkuriant pirminę šios idėjos mintį – 2% GPM skyrimo subjektais įteisinti tik NVO sektoriaus organizacijas.

- **2009 metais** atsižvelgiant į nuolatinius NVO koalicijos raginimus, Valstybės kontrolė atlikto audito išvadose nurodė abejojanti ar biudžetinės įstaigos turėtų gauti 2% GPM paramą ir teigė, *„kad tokia praktika, kai GPM paramai skirtų lėšų dalį gauna valstybės ir savivaldybių biudžetinės įstaigos, sudaro sąlygas nukrypti nuo pirminio paramos tikslo“*. Socialinės apsaugos

ir darbo ministerija pateikė Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo pataisą, siūlančią įteisinti, kad 2% GPM gavėjai būtų tik nevyriausybinių organizacijos. Aiškinamajame rašte buvo teigiama, kad „Nevyriausybinioms organizacijoms Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatyme numatyta gyventojų pajamų mokesčio dalis yra labai svarbus veiklos finansavimo šaltinis. Biudžetinės įstaigos savo įstaigoms išlaikyti ir veiklai organizuoti turi teisę naudoti biudžeto lėšas. Nevyriausybinių organizacijos tokių galimybių neturi, jų veikla dažniausiai finansuojama įgyvendinant įvairias programas ar projektus“. Tačiau LR Seimas nesiryžo imtis sprendimų šiems pokyčiams įgyvendinti.

- **2013 metais** buvo priimtas Nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymas, kuriuo įteisintas nevyriausybinių organizacijos apibrėžimas.

- **2020 metais** priimta nauja Nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymo redakcija, kur sureguliuotas nevyriausybinių organizacijos statuso (NVO žyma) apibrėžimas ir įgijimo tvarka.

- **2021-2024 metais** NVO statusą/žymą įgijo virš 11000 nevyriausybinių organizacijų – kasdien šis skaičius kinta, kadangi šis procesas yra nuolatinis. 2026 m. vasario 1 d. VĮ „Registrų centras“ duomenimis NVO žymą turinčių organizacijų skaičius siekė jau 17 tūkstančių juridinių asmenų.

- **2022 metais** LR Seimas po pateikimo ir svarstymo stadijų pritarė Labdaros ir paramos įstatymo projektui, kuriuo siekiama sureguliuoti 1,2% GPM skyrimo tvarką nustatant, kad tokią paramą galėtų gauti tik nevyriausybinių organizacijos, įskaitant ir religines bendruomenes, kurios vykdo socialinę veiklą (pvz. Caritas), o ne tik religines apeigas (bažnyčios).

- **2025 metais** įsigaliojo nauja tvarka, pagal kurią tik nevyriausybinių organizacijos statusą turintys juridiniai asmenys turi teisę gauti 1,2% GPM paramai, kas sudaro sąlygas skaidrios ir atskaitingos paramos skyrimo ir jos panaudojimo tvarkos atsiradimui, kadangi tik metines ataskaitas VĮ „Registrų centras“ teikiančios ir NVO žymą bei paramos gavėjo statusą turinčios organizacijos gali šia galimybe naudotis.

